

O antiutopie burlescă (II)

Bogdan Crețu

Accentele antiutopice nu acaparează întreaga scenă a romanului și nu impun o viziune întunecată, căci totul se mută într-o fantezie ilariantă, cu răsturnări de situație, caraghioslăcuri ori nebuni ce se dau drept Ceaușescu, naive care cred în miracole și care încearcă să-și manifeste puterile paranormale.

Eu lume amestecată, pestriță, invadată permanent de extraterestri născând descoperiri, care sunt un fel de securiști și care, evident, poartă vina pentru toate păcatele ultimilor ani: ei au tras la revoluție, căci totul se înscrie într-o logică a unei istorii secrete în conturarea căreia naratorul investește o mare disponibilitate ludică și un imens haz. Pentru acuratețe, el nu ezită să redea fragmente din stenografele discuțiilor la nivel înalt, dintre Ceaușescu și Nixon bunăoară, ori chiar bruioane din pretinsele memorii ale lui Ceaușescu, redactate de nebunul Pablo, care intră, prin telepatie, în contact cu acesta, trăitor, bine-mersi, în Coreea după 1989.

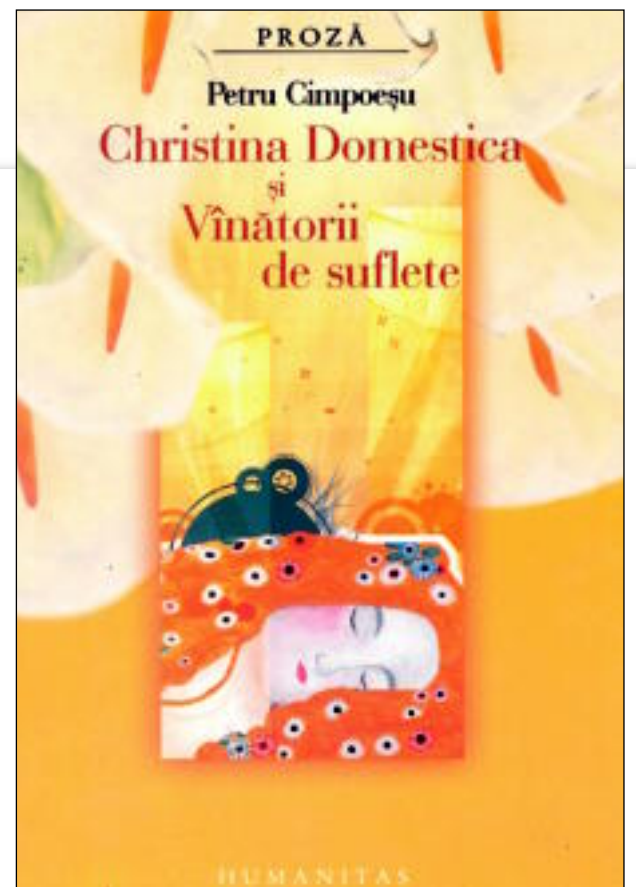
Prin intermediul acestei viziuni carnavalesce de-a dreptul, autorul evită pericolul tezismului tipic unor astfel de parabolă străvezii. Nu numai că situațiile sunt dintre cele mai absurde, îmbinând satira cu ironia, ludicul cu grotescul și funambulescul, ci și per-

sonajele sunt măști cât se poate de potrivite pentru un astfel de decor. Nu aş paria că cel de la care romanul își ia titlul ar fi într-adevăr un protagonist, căci lumea ficțională nu depinde de intriga sau de ghemul de intrigi în care respectiva gospodină, iubitoarea de Vic, are un rol aparte, ci de amestecul voit eteroclit de situații care mai de care mai amuzante și mai alunecoase, dar pe care nu ai cum să le iei în serios, dată fiind vizibilitatea lor deraiere. Christina nu face decât să se plaseze, involuntar chiar în anumite cazuri, la intersecția acestor fire narative, fără a le înțui însă înțeleșurile sau, de cele mai multe ori, lipsa de înțeles. Un fel de Casandră caricaturizată, nițel vizionară, ea are fulgurații legate de moartea misterioasă a Agnete și, mai important decât orice altceva, le vitează cu ocazia Marii Spirale organizate de Joanna-Jeni. Dar astfel de scene sunt mai curând parodice decât plauzibile în ordinea narațiunii, căci naratorul nici măcar nu se preface

că mimează seriozitatea. În plină levitație, Christina e trasă în jos de fustă, iar episodul este brusc scos de sub incidența paranormală de strigătul lucid al copilului Kiki, care aruncă în anodin întreaga strădanie a mamei de a ignora gravitația: „Mami, mami, unde pleci?”. Câteva zeci de pagini mai departe, în plină procesiune funebă, prilejuită de înmormântarea ucisei (de către extraterestri? Nu, ci de o biată pisică, dar modificată genetic, controlată deci) doamne Agneta, orice tentativă de gravitate este prompt dezavuată prin intermediul unui tertip stilistic cu vizibile intenții ludice: proza se mută în lirism (unul contrafăcut, evident), folosind ritmul și rima pentru a abate atenția cititorului de la faptele propriu-zise: „Apoi, cortegiul a pornit încet spre cimitirul Eternitatea. Pe străzi cu hopuri, mărginite de blocuri; pe lângă care curgeau în zadar trotuare; și magazine alimentare; sufletul ei auster și supus, izbăvit de păcate, pluti către cer; se ridică tot mai sus, deasupra a tot și a toate; unde zbuciumul lumii s-a stins, nici păsări nu zbor, nici vântul nu bate; abia se zăresc printre nori, la mari depărtări, orașe și sate; (...) din tot ce a sperat, nimic n-a rămas, ca duse

de vânt, praf și pulbere - toate; obosit, timpul își caută și el un popas, aci-uându-se pe unde poate”. În proza lui Mircea Cărtărescu, astfel de truvaiuri erau tratate cu seriozitate, aici se jonglează cu ele, risipind însă destule giumbuşlucuri și ocheade pentru ca lectorul să-și dea seama de gratuitatea lor. Polifonia orchestrată inteligent de Petru Cimpoescu nu e demonstrație facilă de virtuozitate, ci face parte din regula jocului, condimentând în plus un text și așa extrem de savuros, de seducător la lectură. Nu am mai întâlnit un astfel de apetit narativ, cu divagații arondate nu numai de narator, ci și de personaje, de la *Adio, Europa!*, romanul lui I.D. Sîrbu.

Finalul înscrie totul într-un cadru verosimil, într-un tot recunoscutibil, acreditând fabulația labirintică de până atunci. Evident, totul este găzduit într-un Bacău pe care îl recunoaștem ușor, iar naratorul își arogă datele biografice ale autorului: e inginer petrolist, face naveda, trăiește reconfortante aventuri galante etc. Și, în plus, preia subiectul romanului de la scriitorul ratat Bazil și își anunță intenția de a scrie o carte despre sfârșitul lumii. Numai că, atenție, lumea nu va dispă-

rea odată cu sfârșitul ei, căci, vă mai amintiți?, „realitatea e un simplu efect”. Prin urmare, vor dispărea aparențele, deci tot ceea ce noi percepem. „Va exista numai ce vor ei”. Extraterestrii? Hm! Înainte fuseserăm avertizați că marțieni sunt de fapt securiști. Sau, mă rog, marșii manipulatori ai gândirii. Și astfel romanul se întoarce către sine însuși, închizând un cerc, o spirală, tot printr-o levitație. A Christinei, evident, adusă și ea în târgul moldav. Mai mult chiar: cu o clipă înainte de ridicarea către cer a damei, scriitorul, cu subiectul proaspăt în mine, se mai întâlnește și cu editorul L., directorul unei importante edituri. La care, poate verifica

oricine, cartea chiar apare, de vreme ce, iată, eu scriu, iar dumneavoastră citiți această cronică despre ea.

Ei, comedie! Iar se încurcă ițele... Ba bine că nu, pentru că întregul roman reprezintă un joc inteligent, în care ironia dă mereu tonul și care îi face cu ochiul cititorului. Petru Cimpoescu a impus un anumit stil de umor bazat pe hiperbolizarea fantezistă a unei realități nu săracă în momentele ei de ridicol. În orice caz, *Christina Domestica și Vânătorii de suflete* poate prilejui ceasuri de amuzament nebun, încordare detectivistică, suspans și tot ce vă mai dorește inima. Totul de o foarte exigentă calitate. *Rara avis!* Nu e de pierdut, credeți-mă!

Un document de istorie literară

Teodor Vărgolici

Dictonul latin „Genus irritabile vatum”, preluat din Epistolele lui Horațiu, prin care poeții și, în general, creatorii de artă erau caracterizați ca ființele cele mai ușor iritabile, îndeosebi când se formulau asupra lor opinii negative, s-a verificat practic și în cazul lui Camil Petrescu, poet, romancier și dramaturg cu o intensă trăire interioară, de o susceptibilitate ieșită din comun.

Edificator este amplul pamflet al lui Camil Petrescu, intitulat *Eugen Lovinescu sub zodia seninătății imperturbabile*, publicat mai întâi, în mai multe numere, în revista *România literară* din 1932 și apoi în volum aparte, în 1933, rămas prea puțin cunoscut. Ediția recentă, apărută la Editura Gramar, este îngrijită și comentată de Florica Ichim, eminentă cercetătoare a vieții și operei celui ce a scris *Patul lui Procust*, căruia i-a consacrat, în finalul volumului, și o minuțioasă *Cronologie*. Merită să apreciem și faptul că ediția de la Editura Gramar reproduce și remarcabilele „măști” ale lui Marcel Iancu, din acea epocă, portretele sugestive ale lui Liviu Reberanu, Octavian Goga, Ion Barbu, Ion Minulescu, Tudor Arghezi, Hortensia Papadat-Bengescu, Gala Galac-

tion. Țin să precizez că acest amplu pamflet al lui Camil Petrescu îndreptat împotriva lui E. Lovinescu nu trebuie considerat ca o denigrare a celor doi protagoniști ai disputei, reprezentanți de înalt prestigiu ai literaturii române din perioada interbelică. Pamfletul constituie, în sine, un document de istorie literară, reflectând exprimarea liberă a controverșelor ideatice din perioada amintită. Polemica s-a declanșat la apariția volumului al doilea din *Memoriile* lui E. Lovinescu, în care Camil Petrescu este prezentat în cuvinte mai puțin măgulitoare, care l-au nemulțumit, având un temperament iritabil, agravat și de irascibilitatea pierderii aproape complete a auzului, în urma rănilor suferite pe câmpul de luptă în Primul Război Mondial. Citez din ediția *Memoriilor*. *Aqua forte* de E. Lovinescu, îngrijită de Gabriela Omăt (București, Editura Minerva, 1998, p. 203): „Dacă pe unii surzenia îi transcende până la o absență contemplativă, iar pe cei mai mulți îi face ursuzi prin inegalizarea situației în societate, pe Camil nu numai că-l împinge adesea la tensiune și iritare, explicabile într-o privință, dar îl și beatifică; egoismul ce-l îndeamnă pe fiecare să-și cruțe forțele fizice, tăcând,

e luat de dânsul drept o mărturisire de inferioritate”. În fundamentala sa monografie, E. Lovinescu, *scepticul mântuit*, Eugen Simion relevă că disputa a stârnit nedumerirea contemporanilor, știindu-se că, încă din 1920, Camil Petrescu începuse să publice în *Sburătorul* lui E. Lovinescu și să-i frecventeze cenaclul. Iar în *Vremea*, nr. 148, din 23 noiembrie 1930, Camil Petrescu scria: „Într-o vreme de plairisim literar, directorul *Sburătorului* a adus o pasiune și o capacitate de înțelegere puțin obicinuite. Critic în sensul superior al cuvântului, adică animator, el a dăruit acestui mercantil București o zonă înaltă de preocupări și preferințe, singurul fel în care capitala țării putea ține piept lașilor. Se va ști anume într-o zi cât datorește literatura românească d-lui E. Lovinescu”. Portretele schițate de E. Lovinescu în *Memorii* au nemulțumit și pe alți scriitori din acea vreme care au ripostat, ca Mihail Sadoveanu, Eugen Ionescu, G. Căscu, Șerban Cioculescu, dar, observă Eugen Simion, Camil Petrescu „respinge în termeni neînchipuit de aspri bunăcredința, priceperea, originalitatea critică a memorialistu-

lui”, intervenția sa polemică fiind „cea mai tăgăduitoare dintre toate”, „un lung pamflet fără strălucire polemică”. În același sens, Florica Ichim remarcă „brutalitatea tonului”. De pildă, Camil Petrescu scria: „D. Lovinescu crede că are idei când e steril, așa cum de altfel i-a repetat o parte din critica noastră neprevenită. De aici, necesitatea acelor penibile «revizuii» și mutații, echivalente cu adevărate autocastriții”. După apariția pamfletului lui Camil Petrescu în *România literară*, E. Lovinescu îi răspunde prin articolul *Epilog la o polemică literară*, publicat în *Calendarul*, nr. 64, din 12 iunie 1932, reproduș, pentru prima dată, de Gabriela Omăt, în ediția amintită, din care citez: „Pentru cine cunoaște câte de puțin pe dl. Camil Petrescu, seria articolelor sale din *România literară* împotriva *Memoriilor* mele nu poate constitui nici o mirare. Era în imprudența destinului său altruist de a se grăbi să ilustreze în interminabile dezvoltări puținele mele indicații psihologice; sumarul portret din *Memorii* a căpătat astfel larga subiecție documentară a freneziei unui temperament irascibil și a intemperanței lui verbale.

